

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Ḳiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitṣḥaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

n

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

ירמיה זח

וְלֹא עָלְתָה עַל-לְבִי : (לב) לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם-יְהוָה וְלֹא יֵאמַר עוֹד הַחַפֹּת וְגִיָּא בְּךָ הַנֶּגַם כִּי אִם-גִּיָּא תִּהְיֶה גְּדָה וְקִבְּרוּ בַחֲפֹת מַאֲיִן מְקוֹם : (לג) וְהָיְתָה גְבֻלַת הָעָם הַזֶּה לְמֵאֵכֶל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִבְהֵמַת הָאָרֶץ וְאִיִן מִחֲרִיד : (לד) וְהִשְׁבַּתִּי מְעַרְי יְהוּדָה וּמִחֲצוֹת יְרוּשָׁלַם קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל שִׁמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל בְּלָה כִּי לְחַרְבָּה תִּהְיֶה הָאָרֶץ :

ח (א) בָּעֵת הַהִיא נְאֻם-יְהוָה וַיּוֹצִיאוּ אֶת-עַצְמוֹת מַלְכֵי-יְהוּדָה וְאֶת-עַצְמוֹת שָׂרָיו וְאֶת-עַצְמוֹת הַכֹּהֲנִים וְאֶת יְעִזְכָּר וְאֶת הַנְּבִיאִים וְאֶת עַצְמוֹת יוֹשִׁבֵי יְרוּשָׁלַם מִקְבְּרֵיהֶם : (ב) וַיִּשְׁטְחוּם לְשִׁמְשׁ וּלְיָרֵחַ וּלְכָל צֶבֶא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר אֱהָבוּם וְאֲשֶׁר עֲבָדוּם וְאֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרֵיהֶם וְאֲשֶׁר דִּרְשׁוּם וְאֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם לֹא יֵאָכְפוּ וְלֹא יִקָּבְרוּ לְדָמָן

ר ש י

שִׁקְרִיבוּ צְנִים לְקַרְצָן וְלֹא דַבַּרְתִּי לְאַחַד מִן הַנְּבִיאִים וְכַשְׁדַּרְתִּי לְאַזְרָהָם לְשַׁחֹט אֶת צְנֵי לֹא עָלְתָה עַל לְבִי שִׁשְׁחוּט אֲלֹחַ לְהוֹדִיעַ דַּקּוֹ : (ג) וְאִיִן מִחֲרִיד אֶת הַעוֹפוֹת מֵעַל הַפְּגָרִים :

ח (ב) וַיִּשְׁטְחוּם לְשִׁמְשׁ וְהַכַּשְׂדִים יִשְׁכְּנוּ לְנוֹר עַל הָעֵיר בְּקִצְרֵי הַשָּׂרִי שְׁהִיוּ גֹאֲסִים כַּפְּלִטָן : לְדוּמָן • לְצַל : (ג) וּנְכַחַר מוֹת מַחִיִּים • חֶף ע"פ שֶׁס

ב א ו ר

הַעֲבֹדָה הַזֹּאת, בְּכָל לֵגָם • (רד"ק) • וְלֹא וְגו' • אֲנֹכִי יְהוָה הַכַּסִּילִים דִּימוּ לְלַכַּת בְּדַרְכֵי אֲזָרָהָם אֲזִיבוּ, נְדִיק תַּמִּים, אֲשֶׁר רָצָה לְהַקְרִיב אֶת צְנֵי יִסְדִּיו, לְעוֹלָה לֵה' (רֹאשִׁית כ"ב א' וכו') • וְהַקְרִיבוּ אֶת צְנֵיהֶם לְבַעַל, וְלָקַן אֲנֹר לְהַם הַאֱלֹהִים : לֹא עָלָה עַל רוּחִי, שִׁקְרִיבוּ אֲזָרָהָם אֲזִיבוּ אֶת צְנֵי, אֲשֶׁר אֱהָב אֶתְּבַת כֶּסֶף, רַק צְוִיתִי לֹכֵן, לְכַסּוֹתוֹ, וְלִהְרָאוֹת אֶת נְדַקְתוֹ וְתוֹמַת לְבָבוֹ • (לב) וְקִבְּרוּ וכו' • שֶׁהִיא לְהַם מְקוֹם קְדוּשָׁה, וַיְהִי עֵתָה מְקוֹם טוֹמָה עַל יְדֵי חֲלָלִיהֶם, תַּחַת אֲשֶׁר עֲמָאוּ אֶת מִקְדָּשִׁי • (בִּיאֹר בַּפְּטָרוֹת) • מַאֲיִן מְקוֹם • כֵּן יִתְרַבּוּ הַחֲלָלִים • (הכ"ל) • וְזֶה הָיָה, בְּלִי סֶפֶק, בְּצֹא הָעֵיר יְרוּשָׁלַם בַּמְּנוֹר, מִפְּנֵי נְכוֹבִגְנָר, מִלֶּךְ כַּשְׂדִים (מַלְכִים ב' כ"ה א' וכו') • וְנִעַת הָיָה אֲמָתוֹ רֹב, אֲנֹכִי הָעֵיר בְּרַעַב וְנִדְנָר, וְהוֹשַׁלְכוּ מֵעַל הַקוֹמָה אֵל גִּיא הַנוֹם, שֶׁהִיא סְמוּךְ לְעֵיר • (לג) גְּבֻלַת וְגו' • שְׂגָרֵי חֲלִירַעַב וְדַבָּר, הַמּוֹשַׁלְכִים חוּץ לְעֵיר, צִמִּי הַמְּנוֹר, כְּאֲמוֹר בַּפְּסוּק הַקִּיּוֹם • (לד) קוֹל שִׁשׁוֹן וכו' • קוֹל רִנָּה וְפִהֲלָה, קוֹל שִׂירֵי חֲדוּהַגְּנִילָה, אֲשֶׁר יִשְׁמִיעוּ אֲנֹכִי הַמַּשְׁתָּה, לְשִׂמְחָה לְבַח-חָתָן וְכֹלָה, צִיּוֹם חוֹפְתָם •

ח (א) בָּעֵת הַהִיא • צִיּוֹם הַלְבָד יְרוּשָׁלַם מִסִּיל הַכַּשְׂדִים • וַיּוֹצִיאוּ • כְּתִים, וְהוּא עֲתִיד עֲבֹכֵן הַכַּנְדֵּר הַנוֹסֵף, מִנְּקִי פ"א י"ד, עַם וי"ו • הַעֵיטוֹף • וְהַקְרִי

בעפֿאהלען האָבע , וואָס אין דען זין מיר ניא געקאָממען אויט .
 (לב) וואָהרהאָפֿטיג ! עם זאָללען טאָגע קאָממען , שפּריכט דער עוויגע , וואָ
 עם ניכט מעהר הייסען ווירד : חופּת אונד טהאָל בן־הנוּם , זאָגערן : דאָ
 ווירגעטהאָל , וואָ מאָן צו חופּת בעגראַכען ווירד , אויס מאַנגעל אָן רוים ;
 (לג) וואָ דיא עזער דיועס פֿאַלקעס דען פֿעגעלן דעס היממעלס אונד דעס ווילדע
 דער ערדע צור שפּייזע דיהנען ווערדען , דיא נימאָנד פֿערשייכעט ;
 (לד) וואָ איך אויס דען שטערטען יהודה'ס אונד אויס דען שטראַסען ירושלים'ס
 פֿערבאַננען ווערדע דען וואָננעגעוואַנג אונד דיא לידער דער פֿריידע , שטיממע
 דעס ברייטיגאַמס אונד שטיממע דער ברויט : דען דאָן לאַנד זאָלל אַיינע
 וויסטענייא זיין .

ה (א) צו דיוער צייט שפּריכט דער עוויגע , ווירד מאָן דעררויסציהען דיא
 געביינע דער קעניגע יהודה'ס , דיא געביינע ווינער פֿירסטען , דיא געביינע
 דער פּריסטער , דיא געביינע דער פֿאַלשען פּראָפֿעטען אונד דיא געביינע דער
 זעמטליכען איינוואָהנער ירושלים'ס , אויס איהרען גרעבערן ;
 (ב) אונד זיא געגען זאָננע , מאָנד אונד דעס גאַנצען היממעלס העער אויס
 ברייטען , דיא זיא זאָ געליכעט , דענען זיא געדריהנט האָבען , אונד נאַכגעגאַנגען
 זינד — דיא זיא אַנגעכעטעט , פֿאַר דענען זיא זיך געביקט האָבען . ניכט ווידע
 רום אַיינגעטהאָן , ניכט בעגראַכען , זאָללען זיא צו קאָטה אַויף דער אָכער
 פֿלעכע

ב א ו ר

והקרי הוא : וַיִּצְיֵאֵנִי , והענין אחד (ראה בניאורי לספר ישעיהו מ"ח ז') . את עצמות
 זגו' . וזה הענין לא ספר הכתוב בחורבן ירושלים , בספר מלכים (פרשה כ"ה) , שהביאו
 הכשדים עצמות המלכים והשרים והכהנים , והנביאים , ויושבי ירושלים מקבריהם , לא הנביא
 כבא עליהם , שהיה כך , והיה כך , ואף על פי שלא ספר הכתוב , וזה יהיה להם העונש
 אחר מיתתם , כמו שנאמר (להלן פסוק ב') אשר אהבום ואשר עבדום , וכן אמר על יהויקים ,
 כשהתנבא עליו עונשו (להלן ל"ו למ"ד) לא יהיה לוי וישב על כסא דוד ונכלתו תהיה מושלכת
 לחורב ביום ולקרח בלילה , וכן אמר בפושעי ישראל (להלן ד' ע"ז) יהיו מושלכים בחורבות
 ירושלים , ורבותינו ז"ל אמרו : בעון חיים מתים נחטטים , וכמו זה בפסוק והיתה יד ה'
 בכס ובאבותיכם (שמואל א' י"ב ט"ו) , זה חטוטי שכני , והנבואה ג' הפסוק (פסוק ב')
 לא יאספולא יקברו , והקשו עליו הפסוק הבא אחריו (ג') ונבחר מות מחיים , כלומר ,
 למה היה נבחר מות מחיים ? אם היה המתים נחטטים , ואם היה עונש המתים , היה להם
 כפרה , וזה נבחר מות מחיים , אלא אם הוא עונש החיים , ובעון החיים המתים נחטטים ,
 למה אמר , ונבחר מות מחיים ? ופירשו , נבחר מות לרשעים , שלא יסוּו בעולם הזה ,
 ויחטאו , ויפלו בגיהנם . (רד"ק) . מלכי יהודה . עובדי האלילים (ראה פסוק הבא) .
 והנה עבדי ה' , הולכי נכחו , ינחו בשלום , כאספסוף אל עמם , כאשר נודע קנר דוד ,
 כעיס זמירות ישראל , כמה מאות שנים אחרי מותו , אך רשעים , שוכחי אלה , יושלכו
 מקבריהם , כנזר נתענ . הכהנים . כהני הנבל . הנביאים . נביי שקרא . (הכסדי) .
 (ב) ושטתום וכו' . השלכת המתים על פני הארמה , לבלתי תלהם קבר , הוא בזיונם
 במדרגה היותר גדולה , ונפרטות ליושבי ארנות הקדם , ראה להלן (ט"ז ד' , כ"ב י"ט) ,
 ובספר ישעיהו (י"ד כ') . אשר אהבום וגו' . מדה כנגד מדה . לא יאספו וכו' . עוד
 אחר

תרגום אשכנזי

פֿלעכע דער ערדע ווערדען . (ג) דאָך ווירד אין זאָלכער טאָד נאָך ערווינשטער זיין , אַלס דאָז לעבען , פֿיר דען גאַנצען איבריגען רעסט פֿאַן דיוועס בעזען געשלעכטע , דיא נאָך אַן אַלל' דען אַרמען איבריג בלייבען ווערדען , וואָהן איד זיא פֿערשטאַמען האַבע , שפּריכט דער עוויגע , צבאור .
 (ד) זאָגע איהנען : זאָ שפּריכט דער עוויגע : וואָללט איהר דען פֿאַללען , אונד ניכט ווירדער אויפֿקאַממען ? ניא פֿאַם אַבוועגע צוריקקעהרען ? —
 (ה) וואָרום פֿערהאַררעט דים גאַלק , אין ירושלים , אין אימטערוועעהרדענדער פֿערווילדערונג ? — אַך , זיא האַלטען פֿעסט אַן טרוג , וואָללען ניכט צוריק קעהרען . (ו) איד מערקע אויף , האַרבע — זיא רעדען אונרעכט , גימאַנד בערייעט זיינע לאַסטער , שפּריכט : „וואָס טהאַט איד ?“ — אַללעס דורכ־רענגעט דיא לויפֿבאַהן , וויא וויטהענדעס דאָס אין שלאַכטגעטיממעל .
 (ז) זעלבסט דער שטאַרך אין האָהען ליפֿטען ווייס זיינעס צוגעס צייט , טורטעל־טויבע

ב א ו ר

אחרי שהזכירו אותם מקנריהם . (ביאור בהפטרות) . **לדמן** . לזבל . (הכסדי) . ורבים אי שני ארץ אשכנז יקראו הזבל , אשר יניחו על פני הסדה , ^{לשמין את האדמה} (דוס , דומעט) , דומה למלה העברית הזאת . על פני וגו' . כלומר , כי לעולם יהיו על פני האדמה , כי לא יקברו , ולרוב עמידתם על פני האדמה יקברו , וישנו עפר וזבל . (רד"ק) . (ג) ונבחר וכו' . אף על פי שהם רואים את המתים נמוכים בנזון , נרת החיים גדולה הימנה , ויבחרו את המת . (רש"י) . וכן תרגמתי . (ביאור בהפטרות) . בכל וגו' . בכל מקום , שהיו הנשאים , כמו הפוך , הנשאים בכל המקומות , אשר הדתים שם , כמו (מלכים ב' י"ד למ"ד) ותשם בפיך עיניה , וכל הארץ באו מצרימה לשנוי אל יוסף (ראשית מ"א כ"ז) , באו מצרימה אל יוסף לשנוי , ליועקו אליה ידענוך ישראל (הושע ח' ב') , ליועקו ישראל אליה ידענוך , והדומים להם , כמו שכתבנו בספר מכליל , בחלק הדקדוק ממנו . (רד"ק) . וטעם הנשאים בכל המקומות וגו' , כי נס שם יפלוס אויביהם נמרג . (ביאור בהפטרות) . (ד) היפלו וכו' . הכי יספנו לכפול , באין תקומה ? הילכו תמיד זוכנ בדרך לבס הרע , לבלתי טוב ממנה ? כן ביאור המקרא לדעתי , על פי עומק פשוטו , וכן תרגמתי אשכנזית . ויפרישים דרכים אחרים בזה . אם ישוב וגו' . ישוב הראשון ענין משונה , ומהלך פרוע , כמו (פסוק הנא) שובנה העם , ודומיו , והשני כמשעו , לשון תשובה , והשמיני המליץ הקדוש בזה בלשון כפול על לשון (פאראנאמאזיא) . (ח) **נצחה** . לעולם , מן **נצח** (להלן ט"ו י"ח) , וכן תרגמתי אשכנזית . החזיקו בחרמית . כמו מרמה , וידמה כי לעולם ירכו להחזיק'נה . (רד"ק) . (ו) הקשבתי וכו' . דברי האלהים . וכן תרגם גם הכסדי : אניתית וגלי קדמי . **לוא־כן** . לא טוב וכשר , כמו (נמדבר כ"ז) . כן צנית בלפחד דיברות . (רד"ק) . והוא שם מסובר עם מלת השלילה (פֿער־ניוענדע פֿארטיקעל) , כמו (דברים ל"ב כ"א) , ראה שם בתרגום רמב"ן ו"ל) בלא־אל , בלא־עם , **אל־כוח** (משלי י"ב כ"ח) , ראה שם בתרגום ונביאור החכם ר' איצק אייכעל ו"ל) , וכן יאמר גם האשכנזי (אונ־רעכט) . שב . ראה למעלה מזה (פסוק ד') . בסום שוטף . שהוא כמו נפל שוטף , במרוצתו במלחמה . (מדברי רד"ק) . וכעין זה תרגמתי . (ז) גם וגו' . אפילו העופות , שאין להם שכל , נכח הדמיון . שיש להם , יש להם ידיעה , להתרחק מן הנזק , ולהתקרב אל הטוב , ושומרים מנהגם , ומה שנדלו עליו , ועמי שיש להם שכל , לא ידעו את משפט ה' , שהיה להם לדעתו מן השכל , גם לשארו , לפימה שהנהיגו אותם מורי התורה , ומה שנאלו בו מן אבותם , דור אחר דור , ואמר

לדמן על פני הארמה יהיו : (ג) ונגבחר מות מתים לכל השארית
 הנשארים מן המשפחה הרעה הזאת בכל המקומות הנשארים
 אשר הדחתים שם נאם יהוה צבאות : (ו) ואמרת אליהם כה
 אמר יהוה היפלו ולא יקומו ואם ישוב ולא ישוב : (ה) מדוע שובבה
 העם הזה ירושלים משבה נצחת פתח באתנח החזיקו בתרמית מאנו
 לשוב : (ו) הקשבתו ואשמע לואכן ידברו אין איש נחם על
 רעתו לאמר מה עשיתי בלה שב במרצותם בסדומות קרי בסוס
 שוטף במלחמה : (ז) גם חסידה בשמים ידעה מועדיה ורחור
 וסוס

ר ש י

שהם רואים את המתים נחנין בציון נרת החיים גדולה הימנה ויבחרו את
 המות : (ד) היפלו ולא יקומו . הטוב להם שיפילו את עמם לפילה שחין
 לה תקומה . אם ישוב ולא ישוב . לכשירצו לשוב מרעה' לא ישוב הקב"ה
 מגורתו . ד"א חף אם ישובו בתשובה לא תתקיים צידם כי ימחרו לשוב לרשעתם
 וכן ת"י אם למיתב גלי קדמי לא ישובו : (ה) משוב' נחת . משובת עולם
 כמו נח : החזיקו . אחזו : בתרמית . במרמה : (ו) לא כן . לא כדון
 כמו כן צנות נלפחד (מרבר ט') כלה שב במרונת' . כדרך הרחשון חוטאים
 וחחרים וחוטאים מרונה קורש"י בלע"ז , (קור"ס , Coerfe , לויף כמו לקמן
 ב"ג ט") , שוטף . אישפרידיץ בלע"ז , Esbrides , (בל"ח חז צוימן , חיילען)
 חסידה , ניגחניח"ה בלע"ז , Cigogne , (שטארך , כן ויקרא י"ח י"ע) :
 (ז) מועדה עת עזרם א חי הים מפני הלנה ואת שובם : שמו המתינו .

חור

מכלל יופי

בעתם לא נעמתי : בשרירות לבם , פירוט הבטח לבם מענין וסור על אנשים למה שלבם
 כננה אליו . ויש מפרשים חוקף לבם מענין שרירות לבם בדברי רז"ל נוכחן תרגם הרהור לבחון :
 (כה) יום , כלומר יום ויום : (כו) יענוכה , נכתב בה"א המנטח אחר כ"ף הנמלא וכן
 וססידך יכרככה והדומים להם : (כז) גזי כורך , גדול השער יקרא כזר ולפי שהכור לא
 יגלח שער ראשו אמרו לשער הארוך גזי כורך וענינו כענין קרחי וגזי :
 ח (א) ויוציאו , כתיב וקרי יוציאו והענין קרוב : (ב) לדמן , הוא זבל האשפה : (ג)
 בכל המקומות הנשארים , כמו הפך הנשארים בכל המקומות אשר הדחתים שם כמו
 ותשם בסוף עיניה וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף לי יעקוב אלהי ידענוך ישראל לי יזעקו
 ישראל אלהי ידענוך והדומים להם : [(ד) היפלו ולא יקומו , כתברד"ק כי טעמו רבך
 עם הפסוק הבא אחריו מדוע שובבה כלומר למה זה החזיקו כל כך במעשיהם הרעים ומאנו לשוב
 וכי נפלו בעונם מעשיהם שלא קמו אחר כך כלומר כמה פעמים נפלו בעונם מעשיהם ואחר כך
 נשובים קמו וכי כחורים הם שאם ישובו למוטב לא ישוב האל מחרון אפיו עליהם א"כ מדוע שובבה .
 ורש"י פירש הטוב להם שיפילו את עמם לכפילה שאין לה תקומה ולכשירצו לשוב מרעם לא ישוב
 הקדוש

ירמיה ח

וסוּם וּסְיֵים קָרִי וְעִגּוּר שְׁמָרוּ אֶת-עֵרַת בְּאִנָּה וְעַמִּי לֹא יָדְעוּ יְהוָה
מִשְׁפַּט יְהוָה : (ח) אֵיכָה תֹאמְרוּ חֲכָמִים אֲנַחְנוּ וְתוֹרַת יְהוָה אֲתָנוּ
אֲכֵן הִנֵּה לְשִׁקָּר עֲשֵׂה עִמָּי שִׁקָּר סִפְרִים : (ט) הִבְשִׁי חֲכָמִים חֲתוּ
וַיִּלְכְּדוּ הִנֵּה בְּדַבַּר יְהוָה מֵאִסוּ וַחֲכַמְתֶּם-מָה לָּהֶם : (י) לָכֵן אֲתָן
אֶת-נְשִׂיהֶם לְאַחֲרַיִם שְׂדוּתֵיהֶם לְיֹרְשִׁים כִּי מִקְטָן וְעַד-גְּדוֹל כָּלֹה
בַּצֵּעַ בַּצֵּעַ מִגְּבִיא וְעַד-כֹּהֵן כָּלֹה עֲשֵׂה שִׁקָּר : (יא) וַיִּרְפוּ אֶת-שִׁבְרֵי
בֵּית-עַמִּי עַל-נִקְלָה לְאֹמֶר שְׁלוֹם וְשְׁלוֹם וְאֵין שְׁלוֹם : (יב) הִבְשִׁי

כי

ר ש י

תור וסום ועגור ושפנינא וכורכיא וסנונית כורכא גרוח"ס בלע"ז : Grue.
(גראניך , וכן לועז הרב בקדושין מ"ד ח' בד"ה כי גרוכיא) סנונית ארונדיל"ח
בלע"ז , arondelle. (בל"ה שוואלצע, כן בשבת ע"ז ב') : (ח) אכן הנה לשקר *
הוא חכמתכם לשקר זכ' לרפואתכם על נקלה : עשית עט שקר סופרי נביאכם :
(ט) הובישו חכמים * כמותכם ומהו הצעת הנה בדברי ה' מאסו וחכמת
מה להם : (יא) וירפו * כמו וירפאו : (יב) הובישו * בושת וכלימה
תנח להם * גם בוש לא יבושו * אינם מתנזרים במעשיהם הרעים לתת לב
לשוב

מכלל יופי

הקב"ה מגורתו - או פירושו אם ישובו בתשובה לא מתקיים בידם כי ימחרו לשוב לרשעתם ופן
תרגם יונתן אם למיתב גלי קדמי דלא יתובן ל"ש] : (ה) שובבה העם הזה , בא עם לשון
קצבה כי רכינו על הכנסה וכן ומטאת עמך העם אשר בקרבה יושבת לבטח : שובבה , שרשו
שוב מן הכבד ענין מרד וכן בניס שבנים משונה ישראל : העם הזה ירושלים , חסר הנסמך
העם הזה עם ירושלים וכמהו רבים : מושבה , שם * משנה ישראל תאר : נצחה , פתח באתנח
והוא תאר מבנין נפעל ועקרו נכנסת ופירושו חזקה מותמדת שלא יפרדו ממנה כי הדבר החזק
הוא מותמד : בחרמיה , כמו מרמה : (ו) לא כן , לא טוב וכשר כמו כן צנות כלפתד דוברות :
נחם , ענין חרטה והוא נפעל עומד כי הוא קמוץ גם מלת אין מורה עליו רובה לומר כי אין
מלת אין באה על העבר : במרצחם , קרי וכתוב במרצחם לשון רבות והכתוב דרך כלל והקרי
דרך פרט : כסום שוטף , דמה הסום מדוב מרצחו כמו נחל שוטף : (ז) גם חסידה בשמים ,
לפי שהיא מקננת בישוב במגדלים הגבוהים כמו שאמר חסידה ברושים ביתה לפיכך אמר בשמים
שהוא גובה האויר כמו שאמר גדולות וצבורות בשמים דרך הכשר בשמים : ידעה מועדיה , כי
מנהגה לשכון בימי הקור והחורף במקום חם ובזמני הקיץ והחום במקום חם ולא תשנה
מנהגה : חסידה , פירשו רבותינו ל' זודיה לבנה ולמה נקרא שמה חסידה שעושה חסידו' עם
קנרותיה כלומר בזמנות שמחלקת להם - ויש מפרשים שהיא שקורין לה בלע"ז צנוב"יא : וחור ,
ידוע : וסום , כתוב בו"ו וקרי בו"ד וכן נמצא כתוב בו"ד וקרי בו"ו כסים ועגור כן אלפנף
ויונתן תרגם ככורכיא : * ובדברי רז"ל קם ריש לקיש צוח כי כורכיא ופי' רש"י ל' גרוח"ה
בלע"ז : ועגור , אמר בו התרגום וסנוניתא והיא סנונית הנזכרת בדברי רז"ל אימת סנונית
על הכשר * ופירש רבינו האי"ל קטא"ף בערבי והוא הדרד שקורין לי בלע"ז ארונדיל"ח *
ויש

תרגום אשכנזי מו

טובע , קראניך זונד שוואלכע בעאבאכטען דיא צייט זייהרער אנקונפט —
 אונד מיין פאלק קעננט דעם עוויגען רעכטע ניכט ! — (ח) וויא וואללט איהר
 זאגען : „ וויר זונד ווייזע , האבען גאטטעם לעהרען אינע ? “ — פירוואהר ,
 פערגעבליכע ארכייט ! פערגעבליך צייכנעט דער געלעהרטען גריפפעל ! —
 (ט) בעשעמט זונד דיא ווייזען , זיא ערבעבען , ווערדען פערשטריקט ; זעהט !
 דעם עוויגען ווארט פערזאכטען זיא — וואס פראממט וויזיהייט איהנען ? —
 (י) דרום געב' איך אנדערן איהרע ווייבער , זייהרע עקקער געהמען פערעמדע
 אין בעזיץ ; דען פאן קליין ביס גראס יאגט אללעס אייגענוץ נאך , זא פריסטער ,
 אלס פראפעט — אללעס איבעט טרוג אויס . (יא) דיא וואונדע דער טאכטער
 מיינעם פאלקעם — זיא וועהגען זיא לייכט צו רייילען ; רופען : „ פרידע !
 פרידע ! “ — אונד זאך ! עס ווירד קיין פרידע ! (יב) שעמען זאללטען זיא

זיך

ב א ו ר

זאמר להסירמהוזה , כדרך שאמר ישעיהו (א'ג') : ידע שור קינהו וחמור אבוס בעליו .
 (ד"ק) . חסידה . זו דיה לבנה , זינוכיא (סינאגע) בלע"ז (בל"א שטארך) ולמה
 נקרא שמה חסידה (חולין דף ס"ג) ? שעושה חסידות עם תפירותיה במוכות . (רש"י בניאורו
 לספר ויקרא י"א י"ט) . וגם הרומיים קראו לעוף הזה בלשונם (פיא אפיים) , בל"א
 (פראממער פאגעל) . בשמים וכו' . זכר חסידה , זכר בשמים , לפי שהיא מקננת
 בייטוב במגדלים הגבוהים , ובמדבר נעשים הגבוהים , כמו שאמר (תהלות ק"ד י"ז) חסידה
 ברושים ביתה , לפיכך אמר בשמים , שהיא גובה האויר , כמו שאמר (דברים א' כ"ח) ערים
 גדולות ובטורות בשמים , דרך הנשר בשמים (משלי ל"ד י"ט) , והחסידה מכהנה לשכון בימי
 הקור והקורק במקום אחד , ובימי הקיץ והחום במקום אחר , והכו מועדיה , שאמר , ולא
 תשנה מנהגה , ועמי משנים את משפט ה' , שדעוהו בשכל , אס ירבו , וגדלו עליו אבותיהם
 והס , ואינם רוצים להתזיק בו . (ד"ק) . וחור . עוף ידוע , וגם הוא , לפי הנכתב
 פה , מן העיפות , המדחיקים כדוד , ומשניפ מקום תחנות , לפי עפות השנה , (צוגפאגעל)
 בל"א . וסיום . כתיב בוי' וקרי בוי' , וכן נמצא כתיב בוי' וקרי בוי' (ישעיהו ל"ח י"ד)
 כסום ענור כן אשפף , ותרגם יונתן וכורכיא , ובדברי רבותינו ז"ל : קס ריש לקיש וכוונת
 ככורכיא , ופירש רש"י ז"ל : גרואה (גרוע , בל"א קראניך) בלע"ז . (ד"ק) . ועגור .
 פירש רבינו הא"י כו"אף בערבי , והוא הדור , שקורין בלע"ז (אירונדא , שוואלבע) בל"א .
 (מדברי הכ"ל בתוספת ביאור) . באנה . ה"א נוספת (פאראגאגיקום) , ורבים ככה .
 (ח) איכה וגו' . דברי הכניא א' בני עמו : איך תאמרו : חכמי לבב אכטו ,
 מלומדים בתורת אל חי ? הלא בדרך רשע אתם הולכים , באמת , שאל לכם מכתבי חכמה !
 לזאל יכתבו חכמיכם בעט סופר מהיר , כי אינם יראים את ה' , ומה תועיל חכמתם ? כן
 ביאור המקרא הזה על דעת , וקרוב לזה ביאור ד"ק ז"ל , וכן תרגמתי . לשקר . לחכם ,
 כמו (שמואל א' כ"ה כ"א) אך לשקר שמרתי , ודומיו . עשה . מסדר הטעמים הפריד המלה
 הזאת בטעם קטן , שהוא מפסיק גדול , ועל פיו תרגמתי אשכנזית . (ט) הובישו וכו' .
 כי שקר עשו , כשיראו , שלא תועיל להם חכמתם , אז נכח יהיה להם נזפת פנים , ויראו ,
 כי אם התעסקו בתורה , וקיימו אותה , היתה מועילה להם , להנילים מהרעות הבאות עליהם ,
 ואחר שבדבר ה' מאסו , ולא רבו ללמוד התורה ולעשותה , מה חכמה להם ? לא תועיל החכמה
 מבלי התורה . (ד"ק) . חתו . דאה בניאורי לספר ישעיהו (ח'ט') . (י) לכן וגו' .
 כלומר , למי שיחזיק בהם בגלות , כאילו הם יורשים . (ד"ק) . בי מקשן וכו' . כל זה
 הענין הוא כתוב למעלה (וי' יגו') , עם שאר הפסוקים , הנאים אחר זה , במלות שונות ,

כי

תרגום אשכנזי

הרגום אשכנזי

זר , דעו ויא איבען גרייעלטהאטען ; אבער ויא זינד אונפערשעמט , קעננען
שאמגעפיהל ניכט . דרום פאללען ויא אללעזאממט , שטירצען , וואן איך ויא
היימוזכע , שפריכט דער עוויגע . (יג) . איך פערניכטע , איך פערניכטע
" ויא , שפריכט דער עוויגע ; קיינע טרויבע בלייב' אס שטאקע , קיינע פייגע
" אס כוימע , אונד וואס איך איהנען זאנסט פערליהען — עם שווינדע דאהין . " (יד)
וואס וויילען וויר דען גאך ? פערזאממעלט איך ! וויר וואללען אין פעסטע
שטערטע אונס ווערפען , אונזערן אונטערגאנג דארט שטילל ערווארטען ! דען
דער עוויגע , אינוער גאטט , האט אונזערן אונטערגאנג בעשלאסען , האט
מיט דראכן גיפט אונס געטרענקט , ווייל וויר איהם געווינדגט האבען .
(טו) אומזאנסט האפפען וויר אויף פרידען — עם ווירד ניכט גוט ; אומזאנסט
אויף בעסרונגסצייט — וואו שאן טאדעסשרעקקען איזט . (טז) שאן הערט מאן
פאן דן אויט דאו שנויבען ווינער ראססע , ערבעט דיא ערדע פאן דעם לערמענע ,
דען געטועע ווינער העלדענשאאר ; ויא קאמען , פערשלינגען דאו לאנד ,
אונד

ב א ו ר

ביכל הכופל ענין יסנה צמלות * (מדברי הכל) . (יג) אסיפם * ענינו כשראו , לשון סוף
וקן , דומה לזה ענין אסף , שהוטלה אלף בתחלתו , וכעשה שרשית בפעל , ויש לשמור
הכלל הזה בפעלים . (ביאור בהפטרות) * אין ענבים וגו' . לא ויותר דבר * (רש"י) .
ואחן להם . עתיד מהופך לעבר , כלומר , וכל מה שנתתי להם עד עתה * (ביאור
בהפטרות) * יעברום * יעבור מהם , וכן (להלן י"ד כ') חוקתי ותוכל , חוקת ממני ,
בני יכאובי (להלן י"ד כ') , יכאו ממני . (מדברי רד"ק) . ולדעת חד מן חכמי , המ"ס
במקום נו"ן נוספת , כמו יעברון * (ביאור בהפטרות) * (יד) על מה וגו' . יש להעיר
בהמשך הפרשה , שפעם ידבר הכניא בשם ה' , ופעם בשם עמו , ופעם בשם עמו . (הכלל) .
אנחנו יושבים * בכפרים ובערי המישור , כבעתים , ועל מה עזר יש לנו ? (רד"ק) .
והכחן , שיכלל בו כאן גם כן ענין המתכה והתמהמות (וויילען) * (ביאור בהפטרות) .
ונדמה שם * יש מפרשים , ענין בריתה , ויש מפרשים , ענין שתיקה , אולי שכוון הכניא ,
לכלול שני הענינים יחד , כלומר , נמות שם , ונמות בלי תליכה , כי יש לנו להכדיק את הדין
עלינו , אחר שמתאבלה' . (הכלל) . הרמנו * גור עלינו הכריתה , וכאילו כבר
הכריתנו , כי לא ינאס . (הכלל) . וראה בדברי ר' שלמה'ן מלך בזה . מיראש * מטעם
וראש פתנים אכזר (דברים ל"ב ל"ד) , לשון ארס * (ביאור בהפטרות) . וקריב לזה תרגם
הכסדי : כס דלווט , ביש כרישי חיוון , וכעין זה מתורגם אשכנזית . לה' . כמו (שמות כ"ד
א') ואל משה אמר עלה אלה' . (ביאור בהפטרות) . כונת הקב"ה המבאר ז"ל , שאל פה
השם תחת הכינוי , ורבים כן * (טו) קוה וכו' . נראה , שתיבות על מה בפסוק הקודם ,
מושכות אחרות עמה . (הכלל) . לעה מרפה * בה"א כמו באל"ף , אס קיינו לעת רפואה ,
ממכאוב הכרות * (רד"ק) * והנה בעתה * אימת המות , כי כבר באים האויבים , לבלענו ,
וכבר נשמע מדן וגו' . (ביאור בהפטרות) . (טו) מרן . נבול ארץ ישראל , לכד צפין ,
אשר משם נפתחה הדעה . (הכלל) . וראה יותר מזה במבוא הספר . נחרת סוסי' עטישת
סיסיו , ונקראת כן , על שם הנחיריס , שהם נקבי האף . (ביאור בהפטרות) . ועטישה
כזאת נקראת בלשון רומי (ראנכוס) , ונגזרת ממלת נחרה , בהיפוך אותיות , כמו כנס
כשב , ורומיו . מקול וכו' . מקל פסיעות נחרהי * (הכסדי) . וכן מתורגם אשכנזית ,
ולמפרשים דרך אחר בזה * ויבואו וגו' . יתון , ויבזון ארעא ומלואה , קרוויא ודיתבין בה' *
(הכלל) * ויאבלו וכו' . דרך משל , על הכליון הגמור , שיפעלו בארץ * (ביאור בהפטרות) .
(יו) כי

ענין בלשון רומי

פי
בנפ
יהו
יע
המ
המ
בע
לשוב
(נפ
פליין
ל"ד
על
שם
ארס
דפלה
אחר
יש
לשק
להס
אס
ואבל
אותה
אותה
ובחר
הסי
תורת
מאסו
לרפוי
שקר
שכות
בו"ו
רפוא
פירוש

כי תועבה עשו גם-בוש לא-יבושו והפלים לא ידעו לכן יפלו
 בנפלים בעת פקדתם יכשלו אמר יהוה : (יג) אסף אסופם נאם
 יהוה אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה והעלה נבל ואהן להם
 יעברום : (יד) על-מה אגחנו ישיבים האספו ונבוא אר-ערי
 המבצר ונדמה-שם כי יהוה אלהינו הדמנו וישקנו מיראש כי
 חטאנו ליהוה : (טו) קנה לשלום ואין טוב לעת מדבריה והנה
 בעתה : (טז) מדן נשמע נחרת סוסיו מקול מצהלות אביריו רעשה
 כל

ר ש " י

לשוב : (יג) אסף אסופם • לשון כלייה כמו אסוף אסף כל מעל פני האדמה
 (כפניה ח') : אין ענבים בגפן • לא יותר דבר : והעלה נבל • לשון כמס
 פלייטשי"ש בלע"ז : (פער וועלקן עיין ישעי' ח' כ"ט) כמו וכנבל' מתאנה (ישעי'
 ל"ד) כאלה נובלת עליה (שס ח') : ואתן להם יעברום • כל זאת תהיה להם
 על כי נתתי להם חוקים ועברו עליהם : (יד) ונדמה שם • ונדום שם נשכ
 שם דומים ואבלים : נוי רוש • כס דלווט ציט כרישי חוין ראש פתנים הוא
 ארם שצשינו : (טו) נחרת סוסיו • עטישות נחיריו : מדן נשמע • על
 דפלתו לעגלא דבדן : (טז) מנהלות אביריו נהלות משחק סוסיו ומנינו במקום
 אחר סוסים נקראים אבירים מנהרות אביריו (שופטים ה') לשון סוס
 דוהר

מכלל יופי

ויש מפרשים שהוא עוף שמצפוף בלשון של בני אדם כשמלמדים אותו גא"ה בלע"ז : (ח)
 לשקר עשה, ענינו חנם כמו אך לשקר שמרתי : (ט) הובישו, פועל עומד : וחכמת מה
 להם, וחכמת סמוך למלת מה כלומר מה מועיל ממה שיש להם חכמה והם החכמות החזניות
 אם אין להם התורה • [ופירושו איכה תאמרו חכמים אנחנו בחכמת החזניות ותורת ה' אתנו
 ואכלנו היא כתובה אם אין אתם מקיימים אותה מה תועיל לכם הנה מי שעשה הקולמוס לכתוב
 אותה לחנם עשה אותו וכן שקר סופרים כלומר הסופרים כתבו אותה לחנם כיון שלא תקיימו
 אותה הרי היא כאלו איכה כתובה • ויש מפרשים שהם דברי הרשעים שהיו מואסים בתורת ה'
 ובחורים בעיון שאר החכמות והיו אומרים שלשקר ולחנם נעשית עט תורה שנכתב וג"כ לחנם
 הסופרים המעתיקים פירוש המצות המקובל מדברי סופרים כי הם חכמים ובשכלם ודעתם
 תורת ה' אתם ואיכם צריכים לתורה שנכתב ושנעל פה ועל זה הוכיחם באמרו הנה בדבר ה'
 מאסו וחכמת מה להם • ורש"י פירש הנה לשקר עשיית עט שקר סופרי כביאכם המתעי' אתכם
 לרפותכם על נקלה לאמר שלום שלום ל"ע] : (י) בלה, ה"ה א"ה מקום ו"ו הכנוי וכן כלה עשה
 שקר : (יא) וירפוי, שרשו רפא ובא כדרך בעלי ה"ה וכל זה הענין הוא כתוב למעלה במלות
 שונות כי הכופל ענין ישנה במלות למעלה מקטנם ועד גדולם והנה מקטן ועד גדול למעלה כלו
 בו והנה כלה בה"א הוא למעל' וירפאו בחל"ק נעה והנה וירפו בבעלי ה"ה א"ה ענין אחד ענין
 רפואה למעלה את שבר עמי והנה את שבר בת עמי : (יב) הובישו, פירשנוהו למעלה כי
 פירושו בתמיה למעלה גם הכלים והנה הכלם מצנין נפעל ומפורש הוא והכלים שהוא מצנין
 הפעיל

ירמיה ה

כָּל־הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ וַיֹּאכְלוּ אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ עִיר וַיֵּשְׁבִי בָּהּ : (יו) פִּי
הִגַּנִּי מִשְׁלַח בְּכֶם נְחָשִׁים צְפַעְנִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם לֶחֶשׁ וְגִשְׁמוֹ
אֲחֻכֶם נֹאמְרֵיהֶּה : (יח) מִבְּלִיגִיתִי עָלַי יִגּוֹן עָלַי רַב־יָדָי : (יט) הִנֵּה־
קוֹל שׁוֹעֵת בַּתְּעַמִּי מֵאֶרֶץ מִרְחָקִים הִיְהוּה אֵין בְּצִיּוֹן אִם־מִלְּבָה
אֵין בָּהּ מִדְּוַע הַקְּעִסוֹנִי בְּפִסְלֵיהֶם בַּהֲבִלֵי נֹכַר : (כ) עֶבֶר קָצִיר
כָּל־הָקִיץ וַאֲנַחְנוּ לֹא נוֹשָׁעֵנוּ : (כא) עַל־שֶׁבֶר בַּתְּעַמִּי הַשְּׁבִרְתִּי
פָּתַח בֵּאתָנָה קִדְרְתִּי שְׁמָה הַחֻזְקָתִנִּי : (כב) הַצָּרִי אֵין בְּגִלְעָד אִם־

רפא

ר ש י

דוהר (נחוס ג') ויונתן תרגם מקל מפסועית גזרוהי • (יז) נחשים לפעונים
לסוף שבעים שנה נעשה צפע ואוטם אזנו שלא ישמע לקול חזר המלחשו שנחמד
כמו פתן חרשיחטם אזנו (תלים נ"ח) הוא שנחמד אשר אין להם לחש :
(יח) מבליגיתי עלי יגון • כמו הבלגתי ושם דבר הוא וישאויטימנ"ץ בלע"ז :
(וולה נוסחת בלשון מעם האיטענעמנט Mes haïtenement בל"א מיינע
פראליכקייט , לוסטיגקייט) , כלומר אם אמרתי אבליגה ואחאפק עלי
יגווי : עלי לצי דוי • מקול נבואות הנגלות אלי צפורעניות הבאות :
(יט) הנה קול שועת בת עמי • אני שומע שסופן לצעוק בארץ מרחקים
ולמה כל זאת הלא ה' מניין ואם ישבו אליו ימונא להם : (כ) עבר קציר כלל
קץ • לפינו לעזרת מזרים לא באה אמרנו יעבור הקציר ויהיו פנויין ויבאו
והנה עבר זמן הקציר באייר וזמן הקיץ בתמוז ולא באו : (כא) קדרתי •
לשון שחרות ואופל : שמה • תמהון : החזיקתני • אחזתני : (כב) הצרי
אין בגלעד • שהצרי בא משם כמו שנחמד עלי גלעד וקחירי (לקמן מ"ה)
כלומר

מכלל יופי

הפעיל פירשנוהו למעלה למעלה צעת מקרתים פירשנו מקרתי אותם והנה צעת פקודתם שם
והענין אחד : (יג) אסוף אסיפס , שניהם ענין כליה ואם אינם שוים בשרש כי שרש אסוף
אסף והוא מקיל מן ואספתה נפשך ושרש אסיפס סוף מן יחדיו יפופו אלא שזלת אסיפס מבנין
הפעיל והוא יוצא ויסופו מבנין הקל והוא עומד : נבל , תאר : יעברום , פירושו צענור שנתתי
להם תורה ומצות ועברו עליהם צענור זה אסיפס וכן תרגם יונתן על דיהבית להן אוריתי
צמיני ועברו עליה : (יד) ונדמה , שרשו דמס והראוי וכדמה בקמן והקלו העלה כי הדגש
שהוא בפ"א הפועל להכרה כי הוא לשון נפעל ולכן סמכו על המבין והקלו המלה כמבהגם •
וצפירוש והוא מן הקל ממשקלישם וישלוק מה אקוב ידעו כאטן : הרטנו , שרשו דמס מבנין
הפעיל והה"א נשוא יפתח והם ענין שתיקה • או יהיה ענין כריתה כמו ילמו לשאול וכדמו נאות
רשלים : מיראש , ארם עוסיק"ז בלע"ז והוא עשב ומי סחיסת העשב הוא שמשקין למי שרובים
להמית לפיכך הוא אומר מי ראש וכן והשקיתם מיראש : (טו) קוה לשלום , מקור כלומר ואם
נקוה לשלום מהאויב ואין טוב ואיננו השלום שהוא טוב : לעת מרפה , שרשו רפא ונכתב בה"א

כמו

תרגום אשכנזי

מח

אונד וואס עם פיללעט , דיא שטאדט זאממט איהרען בעוואָנהערן .
 „ (יו) יא , איך שיקקע שלאָנגען אונטער אייך , אָטטערברוט , דיא קיין
 „ צויבער באַננעט ; דיא זאָללען אייך פֿערוואונדען , שפּריכט דער עוויגע .
 (יח) איך שטרעב' אומזאָנסט , דען שמערץ צו אונטערדריקען ; מיין דערץ
 יאָממערט לויט אין מיר * (יט) האָרץ , דיא פֿלעהנדע שטיממע מיינעם פֿאַלקעס
 אויס פֿערנעם לאַנדע : „ איזט דען דער עוויגע ניכט צו ציין ? וואָלטעט איהר
 „ קעניג ניכט אין איהר ? „ — „ וואָרום האָבען זיא מיך ערצירנט מיט איהרען
 „ געצענכילדערן ? מיט דעם אויסלאַנדעם טאַנד ? „ -- (כ) „ דיא ערנדטע
 „ איזט פֿאַראיבער , דער זאָממער פֿאַראיבער , אונד נאָך איזט אונס ניכט
 „ געהאַלפֿען . „ -- (כא) אַך ! דער אונפֿאַלל מיינעם פֿאַלקעס רייסט מיך
 אַויך מיט נידער ! טריבזין אומהיללעט מיך , מיך איבערוועלטיגט דיא פֿער-
 צווייפֿלונג . (כב) איזט דען קיין באַלזאָם מעהר צו גלעד ? קיין אַרצט מעהר

דאָרט

ב א ו ד

(יו) ביוגו' , כנר הערנו במקום אחר , שלפעמים טעם כי , לאמת הענין , וכאילו בא
 הכניא , לאמת גם בשם ה' , מה שאמר בשם העם . (הכ"ל) . חנניוכו' . ארי הא אכא
 מגרי בכון עממין קטולין , כחיוון חורמכין , דלית להון לחשא , ויקטלון יתכון אמר ה' .
 (הכשדי) . אשר וגו' . ראה בניאור החכם ר' יואל ברו"ל ז"ל לספר זמירות ישראל (כ"ח
 ה') , ונביאורי לספר ישעיהו (ג'ג') . (יח) מבליגותי וכו' . ר' אהר' משה פירש
 המלה שם , מבליגותי בשקל מרבית (ויקרא כ"ה ל"ז) , שהיה בתשלומי מרבית , ובמשקלו
 מבליגות , אמר הכניא , התחזקי עלי יגון , כלומר , שארצה להתחזק עלי יגוני , לא אוכל
 כי עלי לבי דוי . (מדברי רד"ק) . וטעם עליו , כטעם ונפשו עליו תאבל (איוב י"ד כ"ב) ,
 כלומר בקרבו , וטעם ההתחזקות נגד היגון , הוא כמה שהשיב הכניא לעצמו , שהם ראויים
 לכך , ונענשים כפי הדין , מכל מקום , כשישמע קול שופת עמו , יכאב לבועליו , וידמה
 לו , כאילו כנר ישמע הקול הזה מארץ מרחקים , אחרי גלותם , וכמו שזכר בפסוק הבא .
 (ביאור בהפטרות) . (יט) הנה וגו' . נועקים ואומרים , הנה אין בניין , אם מלכה
 אין בה , אם כן איך יבוא עלינו האויב ? הלא ה' שכינתו בניין , ומלך יש בניין , ואיך ישלש
 בה האויב ? והאל משיבם , מדוע הכעיסוני ? איך יחשבו להנצל , בהיותי בניין , והם הכעיסוני
 בפסיליהם ? (רד"ק) . הנה אין וכו' . ואיך ישלש בנו האויב ? ותוך כדי דיבור משיב
 הכניא לעצמו , בשם ה' , מדוע הכעיסוני , להבליג על היגון , אמנם עוד מעט , וישיב
 ויגבור הדוי , כשישמע קול שופת עמו , ענר קניד וגו' , וכמו שאומר , על שבר בת עמי וגו' .
 (ביאור בהפטרות) . מדוע וגו' . מא דין מרגזין קדמי נבלמפיהון , בסולטן טענותא ?
 (הכשדי) . בהבלי (עם) נכר . (ביאור בהפטרות) . (כ) עבר וכו' . כלומר , כנר
 ענר זמן אחר זמן , שנפיתו לעזרה , ולא באה . (הכ"ל) . כלהונו' . לפי הנראה , הכוונה
 פה על הקיץ האחרון , אשר נר נכודנכר , מלך כשדים , על ירושלים , ועוד קוו עם יהודה
 על עזרת חיל מלך מצרים (ראה בדברי רש"י ז"ל בזה) , אך החיל ההוא שנלארנו , והכשדים
 לכדו את העיר (להלן ל"ז ה' וכו') . (כא) קדרתי * לשון אופל ושחרות . (רש"י) .
 והטעם על הדאגות והכער , המאפילים נפש האדם . (ביאור בהפטרות) . שמה . כמו
 שמה , והוא ענין ממהון . (הכ"ל) . החזיקתני . מענין חזקתני ותוכל (להלן כ"ז) ,
 כלומר , התחזקה עלי . (הכ"ל) . (כב) הצרי . צרי הוא שרף הנוסף מאילנות , הגדלים
 בארץ הגלעד , וטוב מאוד לרפואת מכות , ונקרא (באלוזאם) בלה"ע , וראה בניאור לספר
 נתיבות השלום (ראשית ל"ז כ"ה) . אין וכו' . אמר דרך משל , האין צרי בגלעד ? אם

דופא

תרגום אשכנזי

דארט ? — דאס מיינעס פאלקעס היילונג ניכט געדיהען קאן ? —
(בג) א , דאס מיין הויפט פאלל וואססערס , איין טהרענענקוועלל מיין אויגע
ווערע ! דאמיט איך טאגעלאנג אונד נעכטעלאנג איבער דיא ערשלאנגען מיינעס
פאלקעס וויינען קעננטע .

ט (א) א , דאס מאן מיר אין דער וויסטע איינע הערבערגע געבע , זיך
וואללטע מיין פאלק פערלאסטען , פאן איהנען געהען . דען א אללע זינד
אזיא עהעברעכער , איינע ראטטע בעזעוויכטער ; (ב) א שפאנגען איהר
אגעשאס , דיא ליגענהאפטע צונגע , געברויכען איהרע מאכט צו ניכטס רעדלי
אפעס אים לאנדע ; פערזינקען פאן לאסטער אין לאסטער , אונד וואללען
מיינער

ב א ו ר

רופא אין ס? לרפאות עמי ממכות , ונלעד היה מקום הכרי , כמו שאמר גם כן (להלן מ'
י"א) עלי נלעד וקסי כרי , והיא רפואה לחלואים קשים , כמו נשיכת הנחש וזולתו , כל מר
לא יהיה להם שלום מואת הכרה , וכי אין חסיד בנייהם , שיכפר האל בעמי ? (רד"ק) .
בגלעד . ראה במצוא הספר ארוכה . ענין רפואה , וראה בניאורי לספר ישעיהו (כ"ח') .
(בג) מי יחן וגו' . מי יחן , שיהיה ראשי כלומים , ויקוב דרך עיני נכבי , וכן תהיה עיני
מקור דמעה , שלא יפסק . (רד"ק) . ויבקש הנביא על זה , לפי שהנבי הוא חזי נחמה ,
ציה שהוא ממעט כאב הלנקה , והנביקה ימלא בו נעיונות מה . (ביאור בהפטרות) . אח
חללי . אמר הרד"ק , וזה לשונו : מי שזוכים עליו , נעשה כפעול לנבי , ואם לא ישיגו ,
כן דרך לשון העברי , וכן אמר (ראשית ל"ז ל"ה) ויבך אותו אביו , וכן (ס"ג כ"ג) ולנכותה ,
וכן נעשה זה השימוש בלשון אחר , זולתי העברי (כמו בלשון אשכנז : ער בעווינטע איהן) ,
לפי שבעבורו נעשה הנבי , הרי הוא כאילו מקבל הפעולה , (הנ"ל) .

ט (א) מי יהנני וכו' . יתן לי , כלומר , מיתן לי מקום מנוחה במדבר , ואלכה
ס , לנלתי ראות ברעה , אשר תמצא את עמי , כי אם נס ראוי לכך , כי כלם
וגו' , מכל מקום , איככה אוכל ואראה בארץ מולדתי ? (הנ"ל) . במדבר וגו' . כונת
המליץ הקדוש פה על סוכה עשויה מענפי ועלי העצים , אשר ישאו עמהם עונבי אורח בארצות
המזרח , אם יסעו מסעיהם בארץ ניה וערבה . מלון אורחים . ישיבת מלון לעונבי אורח ,
שליבו סם בליה , ואמר הנביא , שיתאוו להיות שוכן באותו המלון , שלא יראה עוד את
ישראל , כי לא יוכל לראות רעתם . (רד"ק) . כי בלם וכו' . עד כאן ה' , כל מה שידגדג
הנביא לחונת העם , תולה בדיבור הסם . (ביאור בהפטרות) . עזרת בוגדים . שהם
נענרים יחד , לדבר בגד וסקר , וכן מרגס יונתן : סיעת שיקרין , ואדוני אביז"ל פירש ,
מלכות בוגדים , מן יורש עבר (זוכים י"ח') , זה יעזר בעמי (שמואל א' ט' י"ז) .
(רד"ק) . והחכם המתרגם אשכנזית הסכים לדעה הראשונה , וראה בניאורי לספר ישעיהו
(ח' י"ג) . (ב) וידרכו אה לשונם וגו' . שהיא כמו קשתם , שזמינו לירות בזישרי לב ,
על ידי החכים , אשר יתנו עליו , והם השקר והרכילות , שזיקו בורעיהם , ואני תרגמתי
כפי הענין . (ביאור בהפטרות) . קשתם שקר . היא קשת דירוכס ומיניהם , דבר שקר
ודבר מר' (רד"ק) . ולא לאמונה וכו' . מה שהם מתגברים ומתחזקים על החלשים , לא
לאמונה , שיפסו משפט אמת , ושימנעו העושים , כי אם להיפך . (הנ"ל) . כי מרעה
וגו' . יש לפרשו על המעשים , יונאים ממעשה רע למעשה רע , רוצה לאמור , כי כל ימיהם
במעשה רע , עיסקים עתה בזה , ועתה בזה , ובכל זה לא נתנו אל לבם שעה אחת , לדעת
את ה' , ויש לפרשו על העונש , מרעת אויב זה יונאים לרעת אויב אחר , או לוקים שנה זו
הן , ושנה זו בירקון , או בארבה , ועם כל זה לא נתנו לבם , לשונ ממעשיהם הרעים ,
אחת ה' . (הנ"ל) . ובל"ט מתורגם על פי הדעה הראשונה . ואותי וגו' . ומידע

ירמיה ה ט

כ"ט

רפא אין שים כי מדוע לא עלתה ארבת בתעמי : (ג) מיריחן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבברה יומם ולילה את חרלי בתעמי :

ט (א) מיריחני במדבר מלון ארחים ואעזבה אתעמי וארכה מאתם כי כלם מנאפים עצרת בנדים : (ב) וידרכו את לשונם קשתם שקר ולא יאמונה נברו בארץ כי ברעה אל דעה ויצאו ואחי לא ידעו נאם ידוה : (ג) איש מרעהו השמרו ונגל כל אצת אל

ר ש י

כלומר וכי לא היו להם אנשים צדיקים מומי ללמוד ויטיבו דרכיהם : ארובת רפואת חינפלאטר"א בלע"ז, (עופלאטר"ע, Emplatrer. בל"א פלאטר חויף לעגן וכן לועז הרב בזנחים ו"ה א' צד"ה רטיה) :

ט (א) עזרת בוגדים • כניסיות בוגדים : (ב) וידרכו • לשון נופל בהזמנת הקשת לירות חץ וקשת היא ארבליסט"א בלע"ז : arbaleste. בל"א ארס ברוסט, וכן בשבת מ"ז א' צד"ה לווחים), וזרגלים דורכין אותם לכך קורא אותם דריכה והנניח המשיל לשוגס לקשת שקר שדרכו לשוגס קשת בשקר

מכלל יופי

כמו באל"ף ענין רפואה : (טו) נחרת סוסיו, עטישת סוסיו ונקראת העטישה ע"ש הנחיריים שהם נקבי האף : מצהלות, ענין עליונות : (יז) נחשיב צפעונים, הראוי נחשים וצפעונים כמו שמשירם • ובשרה צפע פירש או יהיה צפעונים תאר לנחשים והוא שיהיה הצפעוני הנחש הקשה והעז : (יח) מבליגות עלי יעון, אמר הנביא התחזקו עני יעון כלומר כשארצה להתחזק עלי יעוני לא אוכל כי עני לבי דוי • ובמכלל מבליגותי אמרו כי היא מלה מ רכב' מפועל ומפועלת עם כנוי המדבר בעדו כי מפועל יאמר מבליגותי מפועלת מבליגתי והורכבה המלה משניהם • ופירושו אמר הנביא אנשים וכשים החזקים אותי עלי יעון אמר להם שלא אוכל להתחזק כי עלי לבי דוי • והנכון שהוא שם הפועל מבליגית נפלאס מרבית שהיה ראוי להיות מרבית וכן במשקלו מבליגית ובהתחברו עם המדבר בעדו יאמר מבליגתי והוא מלשון ואבליגה מעט כן כתבו רמ"ק והוא הישר : דוי, תאר בשקל נכב והיו"ד תמורת ה"א למ"ד הפועל וענינו חולה : (יט) בהבל נכר רובה לומר בהבלי אל נכר : מרחקים, המ"ס נפתח : הי"ו אין צמון, המסרת כל לשון אדנות עם משה מפיך בר מן חד הי"ו אין צמון : (כא) החזיקתני, החזיקה בני וענינו שהחזיקה בולתתקף אותו בחזקה והוא כענין אחזה : (כב) הצרי, נקמן חטף והוא נטף שהוכיח הכתוב בסממני הקטרת וכן ב"ברי רז"ל רכן שמעון בן גמליאל אומר הכרי אינו אלא שרף הנוטף מעני הקטף שרושמן בעץ ויוצא ממנו הנרי והוא הנקרא בלשמו בלע"ז : ארובת, ענינו רפואה : (כג) ואבכה יומם ולילה את חללי נת עמי, מי שנזכרים עליו נעז' כפעול לכבי ואם לא ישיגו כן דרך לשון העברי וכן אמר ויבך איתו אביו וכן ולככותה וכן ישעיהו השמוש בלשון אחר זולת העברי לפי שנעברו נעשה הכבי הרי הוא כאלו מקבל הפעולה : חללי, הלמ"ד בשוא ופתח והסמ"ת מעמדת נגעיא :

א 7 ז א (א) עצרת

ז אויגט
מיינגעס
ז יוד
לע זינד
היהר
יעדל
אללען
הלן מ"ז
למר
"ק)
ז ח'
יה עיני
חמה
אח
שיגנו
כותה
יהו)
ואלכה
בי כלס
כוונת
ארבות
ורק
יד את
שידבר
שם
ירש
ז)
שעיהו
יילב
דגמתי
שקר
לא
זרעה
מיהם
לדעת
זנה זו
נים
ומידע